

מדינת ישראל
משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
האגף למחוננים ולמצטיינים

”שתהיו ערים כמו סקרנות של ילד
ושירכם יביא לכם מן השורות
קו של אור וקו של תום וקו של תכלת
שאפשר לראות אותם גם מקרוב.

מקרוב, רחל שפירא

אלומת אור

פרסום מספר 2 | אוקטובר 2021 | תשרי תשפ"ב

האור בעיניים - על טיפוח סקרנות בהוראה ובלמידה

מתן מענה לתלמידים מחוננים ומצטיינים בכיתה ההטרוגנית

חלקים מחוברת זו מנוסחים בלשון זכר, לשם הנוחות בלבד. הדברים מיועדים ונוגעים לכל המגדרים.

כתיבה ועריכה: שרה גולן, דגנית קוקווקא / צוות "המחונן והמצטיין בכיתתו", האגף למחוננים ולמצטיינים קריאה והערות: מנחם נדלר / מנהל האגף למחוננים ולמצטיינים עדה דרורי / ממונה 'המחונן והמצטיין בכיתתו', האגף למחוננים ולמצטיינים

עיצוב גרפי: נעה כהן-שלמון

הוצאה לאור: גף הפרסומים, משרד החינוך gov.il www.gov.il

הסקרנות לא הרגה את החתול

חקרנות, עצמאות מחשבתית, הכרת תחומי דעת חדשים, יציאה ממרחב הנוחות, היכרות עם אנשים חדשים ותרבויות אחרות, אמפטיה ופתיחות הן מעלות חשובות שיש לטפח בתלמידינו, אזרחי העתיד, למען מימוש הפוטנציאל הגלום בהם ולמען קידום מוסריות ואנושיות במדינה דמוקרטית רב תרבותית. כל אלו דורשים ניצוצות של סקרנות.

סקירה רטרוספקטיבית של מחקרים רבים שנעשו בתחום, מחזקת את הטענה, שתלמידים סקרנים מצליחים יותר בלימודים. להם גם הפוטנציאל הגדול ביותר להתפתחות אישית. (Stumm, Hell & Chamorro-Premuzic, 2011)¹

סקרנות מתוארת במחקר, לא פעם, כרצון עז לרכוש מידע ללא סיבה מוצהרת, כתשוקה. היא מוגדרת במקרה זה כמצב רגשי ללא סיבה ברורה, כסוג של צורך, שניתן לייחס לרעב או לצמא.

ג'ון דיואי, איש החינוך והפילוסוף הנודע, הבחין בין שלושה סוגים של סקרנות (Hays, 2018)²:

1. **סקרנות פיזית-חושית** - התלהבות לחקור אובייקטים בסביבה, כשהמטרה ליהנות מהחידוש. מיוחדת לילדים קטנים ולבעלי חיים. נטייה של ילד לשחק וליהנות ללא מטרה מוגדרת מראש.

2. **סקרנות חברתית** - מיוחדת לבני אדם ומתעוררת כתוצאה מתמריץ או גירוי אינטראקטיבי.

3. **סקרנות אינטלקטואלית** - מתעוררת כשפרט מאמין שיש יותר מידע או עובדות מאשר מה שנראה לעיניים. סקרנות זו קשורה לפתרון בעיות ולרכישת ידע באופן שיטתי.

לדוגמה, סקרנות אינטלקטואלית מובילה לקריאת ספרים ומקורות מידע וסקרנות חושית מובילה לטעימת מאכלים חדשים ולטיול במקומות חדשים. אדם סקרן נהנה מאתגרים חדשים וממשימות חדשות.

¹ [S. von Stumm, B. Hell, T. Chamorro-Premuzic. The Hungry Mind: Intellectual Curiosity Is the Third Pillar of Academic Performance. Perspectives on Psychological Science, 2011; 6 \(6\).](#)

² [Hays, Cameron, "Curiosity and Gifted Identification: A Mixed Methods Study" \(2018\).](#)

לדברי דיואי סקרנות אינטלקטואלית ומוטיבציה ללמידה יכולות בקלות להירמס ולהיות מדוכאות ע"י חשיבה דוגמתית - חשיבה קפואה ונוקשה שאין לערער עליה ולהרהר בה. ילדים סקרנים לומדים מתוך צורך לגשר בין הפער של מה שהם יודעים לבין מה שהם רוצים לדעת ללא תלות בתגמול או בציון. על פי הפסיכולוגית פרי מיטשל³ (M. Price-Mitchell 2015) חדות הגילוי היא הכוח שמניע ללמידה, לחשיבה ביקורתית, להתמודדות עם עמימות ומצבי לחץ, להומור, לחשיבה יצירתית ולמשחקיות. למעשה, סקרנות גם מעוררת מוטיבציה ללמידה וגם מטפחת כישורים אישיותיים וחברתיים חשובים.

---

³ M. Price-Mitchell. Curiosity: The Heart of Lifelong Learning. Psychology Today 2015

"התקדמות נולדת כתוצאה מספק וחקירה"

(רוברט ג. אינגרסול)

”כשחבר אמר לאורוויל רייט, אחד מהאחים רייט המפורסמים, שהוא ואחיו תמיד יהיו דוגמה למרחק הרב שאדם יכול להגיע בחייו ללא יתרון מיוחד מראש, אורוויל השיב לו בנחרצות: **"לומר שלא היה לנו יתרונות מיוחדים! הדבר הנפלא, שהיה היתרון שלנו ושיחק לטובתנו הוא שגדלנו במשפחה, בה תמיד ניתן מקום רב לעידוד של סקרנות אינטלקטואלית"**

(The Wright Brothers/David McCullough, 2016)

במאמר [Schools are missing what matters about learning](#) טוען הכותב ש"סקרנות איננה מודגשת דיי הצורך בכיתה, על אף שמחקרים מראים, שסקרנות היא אחד מהסמנים החזקים ביותר להצלחה אקדמית".

היש קשר בין סקרנות לבין למידה מיטבית?

מתיאס גרובר (Matthias Gruber) בהרצאת טד ב-2015 [This is Your Brain on Curiosity](#) מצביע על הקשר בין סקרנות לבין למידה מיטבית. גרובר מציג מחקר בו נמצא, שסקרנות מגייסת לפעולה את האזורים במוח, המעורבים בתגמול מוחשי. כלומר, מצב של סקרנות הוא מצב בו האדם משתוקק לתגמול, במקרה של סקרנות - לתגמול קוגניטיבי. עוד נמצא, שהסקרנות גורמת לאדם לרצון חזק לדעת מידע נוסף. רצון, המניע אותו לחפשו. באותו המחקר נמצא שהנבדקים בעלי הסקרנות הגבוהה זכרו מידע, שהוצג בפניהם בתהליך, גם אם לא היה רלוונטי לעצם השאלה, שסקרנה אותם. כלומר, מצב של סקרנות תורם ללמידה של כל מידע.

גרובר, מדמה את הסקרנות למערבולת. מערבולת, ששואבת אליה את המידע, שהאדם מעוניין ללמוד, אך יחד איתו, היא שואבת אליה גם את המידע הנוסף ש"נמצא בסביבה". סקרנות מוגברת מניעה אינטראקציה במוח בין "מערכת הזיכרון" לבין "מערכת הרצון", כלומר, הסקרנות ממריצה אותנו לחפש מידע חדש ועוזרת גם בזכירה של המידע החדש אותו חיפשנו וגם בזכירה של מידע נוסף בו נתקלנו במקרה בתהליך.

למידה בדרך החקר - למידה מיטבית לתלמידים סקרנים?

למידה בדרך החקר מאופיינת בלומד פעיל, עצמאי ויוזם המניע תהליך של למידה. תוכלו לצפות בשני הסרטונים הבאים. האחד, [What is Inquiry-Based Learning](#)?, לוקח אותנו דרך העיניים של הארי פוטר לחוויה של למידה חקרנית ומסביר על ארבע רמות של הוראה - למידה האפשריות בדרך החקר והשני, [Teaching inquiry learning](#), מתאר בתמציתיות מהי למידה חקרנית.

בספר "למידה בדרך החקר- אתגר מתמשך" (2007) כותבת פרופ' ענת זוהר במבוא: "תפקידו של התלמיד החוקר הוא לחפש תשובות לשאלות תוך הפעלת מיומנויות חשיבה גבוהות והבניית ידע. עיקר תפקידו של המורה, המתמקד בהוראה בדרך החקר אינו להעביר ידע אלא ליזום הזדמנויות למידה ולכוון את מהלכן".

זוהר מתארת שני מאפיינים של הוראה ולמידה בדרך החקר. הראשון, החיבור בין חקר וחשיבה. התלמיד עוסק בחיפוש של תשובה לשאלה כלשהי שבמהלכו הוא חייב להפעיל חשיבה עצמאית ברמה גבוהה. השני, ראיית החקר כתהליך מודולרי. כלומר, בהזדמנויות שונות ניתן לעבוד בבית הספר לעומק על חלקים מתוך תהליך החקר השלם ולא בהכרח על כל שלבי החקר, אך מציינת, שבכל מקרה המטלה חייבת להיות בעלת משמעות עבור התלמיד. התפיסה המודולרית תסייע למורה להבנות אצל התלמידים בהדרגתיות את מיומנויות החשיבה הנחוצות לקיומו של תהליך חקר שלם ברמה גבוהה, לכשיעסוק בתהליך השלם.

¹ זוהר, ע'. (2007). למידה בדרך החקר: אתגר מתמשך. יל מאגנס, האוניברסיטה העברית.

נדגיש מספר נקודות מפתח שהוצגו לעניין הלמידה בדרך החקר: חיבור בין חקר לבין חשיבה, תלמיד חוקר מחפש תשובות לשאלות, תלמיד חוקר מפעיל מיומנויות חשיבה גבוהות, תלמיד חוקר מפעיל חשיבה עצמאית ברמה גבוהה, תלמיד חוקר מחפש תשובה לשאלה, שחייבת להיות רלוונטית עבורו.

מחוננים מאופיינים בגישה שואלת וחקרנית... ובסקרנות גבוהה....

בספרות המחקרית ילדים מחוננים מתוארים כנהנים מפעילות אינטלקטואלית, כחקרניים מטבעם. הם אינם מקבלים מידע כמובן מאליו, אלא מחפשים את ה"איך" וה"למה", כאוהבי לימוד של נושאים חדשים, כמחפשי מידע רק בשביל הידיעה עצמה ולא בהכרח למען שימוש בה, וכסקרנים קיצוניים בקשר לאובייקטים, לרעיונות, למצבים ולאירועים.

אם תלמידים מחוננים הם סקרניים מטבעם, **אם** הסקרנות הגבוהה מניעה ללמידה מיטבית, **ואם** דרך הלמידה המיטבית, המעוררת את הסקרנות היא חקירה, גילוי וחיפוש עצמאיים, אז כשמדובר בתלמידים אלו, שמטבעם, כאמור, הם בעלי סקרנות מוגברת, עלינו לטפח את סקרנותם. עלינו לאפשר להם את שבילי הלמידה בהם הם ישאלו את השאלות, המעניינות אותם, ללמד אותם כיצד לחקור את הנושאים המעניינים אותם, תוך לימוד של מיומנויות החקר. כלומר, **עלינו לאפשר להם למידה פתוחה וגמישה בדרך החקר**.²

בואו נטפח סקרנות בקרב תלמידינו ונאפשר להם למידה, שתנבע ממקורות העניין וההנעה שלהם, ונזכור, **שאלברט איינשטיין**, היה זה שאמר: **"אין לי כישרונות מיוחדים, אני רק סקרן בלתי נלאה"**.

---

² ד"ר גילמור קשת. מדוע חשוב ללמד מחוננים ומצטיינים בדרך החקר, ואיך עושים את זה נכון?

לעורר את הסקרנות החבויה

”אני אוהב להיות מופתע, זה מעניין.

(נועם, תלמיד מחונן בכיתה ה')

ילדים צעירים שואלים הרבה שאלות באופן אינטואיטיבי, כדרך לחקור את העולם סביבם. בערך בגיל חמש נמדדת ירידה ניכרת במספר השאלות שהם שואלים.¹ ירידה זו מיוחסת גם ליכולת של הילדים לאסוף מידע בכוחות עצמם - על ידי התבוננות, קריאה או חקירה אך גם להתניה החברתית, לתגובות ולמשוב של הסביבה שאינה תמיד מעודדת שאלות וקריאת תיגר.

מה נוכל אנו המורים לעשות כדי לעורר את הסקרנות החבויה בכל אחד ואחת מתלמידינו?

1. **עודדו שאלת שאלות.**
2. **במקום לספק תשובות ומידע - אפשרו ערוצי חקר ופתרון בעיות.**
3. **עודדו תעוזה וקריאת תיגר על המובן מאליו.**
4. **העניקו משוב חיובי על סקרנות.**
5. **אפשרו זמן להשתהות, להרהור, לחלומות בהקיץ.** הקצו זמן שאינו מכוון מטרה להתעסקות עם חומרים, עם מחשבות או עם רגשות.

¹ W. Berger [Why do kids ask so many questions and why do they stop](#) Blog

6. **הקצו זמן ללמידה על פי בחירה** של דברים מסקרנים שאינם בהכרח קשורים לתכנית הלימודים.
7. **הפתיעו.** חשפו את התלמידים לתחומים פחות מוכרים ושלבו אלמנטים של הפתעה ותעלומה לפתיחת שיעור או לפעילות לימודית.
8. **ספקו גירויים חושיים.** לדוגמה: השמעת יצירה מוסיקלית, שהייה בחיק הטבע, התבוננות בחפצים או בכלי עבודה, חקירה או מדידה שונים.
9. **זמנו למידה מתוך מקורות ראשוניים, שאינם מתווכים או מוסברים על ידי גורם נוסף.** לדוגמה: קריאה של דו"ח עירייה, סיור חוץ כיתתי בשכונה, ביקור בתערוכת אמנות או מאחורי הקלעים של תיאטרון, שיחה עם מומחה או הנחייה של מומחה.
10. **ספקו פיסת מידע חלקית,** ובקשו מהתלמידים להשלים את השאר.
11. **ספקו סביבות שונות לאותה תופעה** ובקשו מהתלמידים למצוא את הסיבות לסביבות השונות או את התוצאות להן יכולות להביא הסיבות השונות.
12. **ספקו רעיון** ובקשו מהתלמידים להציג כמה שיותר אפשרויות מקבילות להמשך.
13. **הציגו נושאים/שאלות שיש בהם מידה של עמימות,** והיכולים לעורר שאלות ועניין.
14. **הציגו בפני התלמידים תמונות מרובות פרטים/דלות פרטים** או תמונות מיוחדות ובקשו מהם לספק הסברים מסוגים שונים לתמונות (מדעיים, היסטוריים, תרבותיים...).
15. **פתחו את השיעור בשאלה פתוחה** וסיימו את השיעור בשאלה פתוחה.

”מיליונים ראו את התפוח נופל, אבל ניוטון שאל למה” - ברנרד ברוך

”סקרנות היא הפתיל בנר הלמידה” - וויליאם ארתור וורד

מה אתם חושבים על ציטוטים אלו? מה אתם חושבים על ציטוטים אלו בהקשר של הוראה ולמידה? האם אתם מזדהים עמם? האם הם נכונים בעיניכם ואולי ממש לא? האם הייתם חוזרים עליהם באוזני אנשים אחרים?

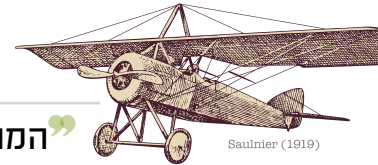
ד"ר מרילין פרייס מיטצ'ל¹ מציעה, שציטוטים על "סקרנות" יכולים לעורר חשיבה של תלמידים על עצמם ועל אופן למידתם.

כמו שיר או פואמה, כך גם ציטוט מעורר השראה יכול לעורר לרפלקציה עצמית ולפעולה. לדבריה של פרייס, סקרנות היא היכולת לחפש ולהשיג ידע, מיומנויות ודרכים להבין את העולם. הסקרנות היא ליבת העידוד של אנשים צעירים ללמוד, והיא הדבר, שגורם להם להמשיך וללמוד במהלך כל חייהם. סקרנות היא אחד מהכוחות המניעים להצלחה.²

ילדים בכל הגילאים ימצאו משמעות בציטוטים הבאים בהתאמה לגילם ולהתפתחותם. תוכלו להציגם כפתיח לדיון או לחשיבה עצמאית על חשיבה רפלקטיבית. בהמשך תמצאו דוגמות לפעילויות נוספות עם הציטוטים.

¹ [Price-Mitchell, M'. \(2018\). Quotes About Curiosity That Inspire Kids' Life - Long Learning. Roots of Action.](#)

² [Successful Kids Need 8 Core Abilities](#)

”המוח שנפתח לרעיון חדש - לעולם לא יחזור לגודלו המקורי” - אלברט איינשטיין

”כל ידע מחובר לכל הידע האחר. ההנאה היא ביצירת הקשרים” - ארתור אופדרהייד

”הכוח לשאול הוא הבסיס לכל התקדמות אנושית” - אינדירה גאנדי

”התקדמות נולדת כתוצאה מספק וחקירה” - רוברט ג. אינגרסול

”לעולם אל תגביל את עצמך בגלל דמיון מוגבל של אנשים אחרים” - מא ג'מסן

”סקפטיות היא הצעד הראשון לקראת מציאת האמת” - דניס דידרוט

”תביא את עצמך לעשיית המירב ע"י הצתת הניצוץ הפנימי האפשרי הקטן ביותר, שיכול

להוביל ללהבות של הישגים” - גולדה מאיר

”אנחנו חייבים להעז ולחשוב "דברים בלתי אפשריים למחשבה", כי כשדברים נעשים

בלתי אפשריים למחשבה, החשיבה נעצרת ופעולה נעשית ללא מחשבה” - ג' וויליאם פולברייט

”טוב שיהיו לנו ספקות ברדיפתנו אחר האמת, כי כך נוכל להיות משוכנעים לגבי

מה שאינו אמיתי” - דניאל וולאס

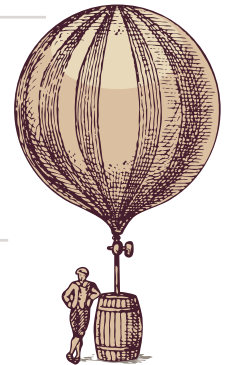
”מפה היא לא רק תרשים. היא יוצרת גשרים בין פה לשם, בין רעיונות מנותקים,

שלא ידענו עליהם, שהיו קודם לכן מחוברים” - ריף לרסן

”מהצורך הקטן ביותר לאמונות הכי מופשטות, מהגלגל לגורד השחקים, כל מה

שאנחנו, וכל מה שיש לנו, נובע מתכונה אחת של האדם - התפקוד של מוחו החוקר”

- איין רנד

”סקרנות היא הודאה גאה ולהוטה מרצון חופשי של בערות” - ס. לאונרד רובינשטיין

”שפוט אדם על פי שאלותיו ולא על פי תשובותיו” - וולטייר

”אל תסתכל על רגלייך, כדי לראות אם אתה עושה זאת נכון. פשוט תרקוד” - אן למוט

”סקרנות תכבוש פחד, אפילו יותר מאשר אומץ” - ג'ימס סטפן

marine patrol (1918)

”אין שאלות טיפשיות, ואף אדם איננו טיפש, אלא משהפסיק לשאול שאלות” -

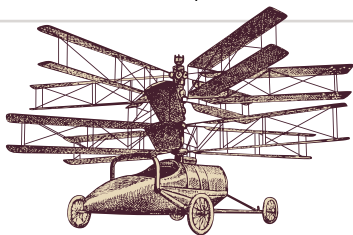
צ'ארלס פרוטוס סטיינמץ

”אני חושבת שבלידת ילד, אם האם הייתה יכולה לבקש מפיה טובה להעניק לילוד את

המתנה הכי שימושית שיש, היא הייתה מבקשת את מתנת הסקרנות” - אלינור רוזבלט

”היזהר מחדגוניות - אם כל החטאים המסוכנים” - אדית וורטון

”ידיעת התשובות תסייע לך בבית ספר. ידיעה כיצד לשאול תסייע לך בחיים” - ווארן ברגר

helicopter, Pescara system

הצעה לפעילויות המשך:

- < חקירה בנוגע לציטוטים, מי אמר, מתי ובאיזה הקשר?
- < חקירה בנוגע לדמויות שצוטטו
- < טיעונים בעד ונגד האמירות
- < הבאת אמירות סותרות
- < המחשת והצגת האמירות באמצעים שונים ומגוונים
- < ”יום אחד אנשים ירצו לצטט אותנו” - יצירת משפטים ”חכמים” משלנו
- < חקירת המושג 'ציטוט' - מדוע נוצר? ממה הוא נובע? מי הם המצוטטים?
- < חשיבה מטקוגניטיבית - מה קורה לסקרנות שלי כאשר אני קורא את הציטוטים האלה?

האם תוכלו לחשוב על רעיונות נוספים לתרגילי חשיבה בעזרת הציטוטים?

משחקיות בשיעור כמטפחת סקרנות

דמיינו שאתם הולכים במסדרון לכיוון ישיבה נוספת בסוף יום בחדר המורים, ואתם מגלים בדרך פתקים עם רמזים חבויים והומוריסטים. כיצד אתם מרגישים עכשיו? האם התעוררה אצלכם סקרנות לקראת הישיבה? האם נכנסתם לחדר המורים בצעד קל יותר? חידות ומשחקי לשון מעוררות יצר הרפתקה, יצירתיות גמישות מחשבתית, הומור וקלילות - כל אלו יוצרים סביבה מטפחת סקרנות. ניתן לשלב משחקיות כפתיח מעורר עניין וסקרנות בשיעור או כדרך מעוררת סקרנות ללמידה, לדוגמא בכתיבת רמזים לפתרון תשבץ או חידה או באמצעות חדר בריחה / קופסת בריחה לימודית. תלמידים מחוננים ומצטיינים נהנים במיוחד מהאתגר והמקריצה ההומוריסטית של משחקי לשון.

דוגמות:

- < [מה מסתתר כאן?](#)
- < [חידות ומשחקי מילים באתר האקדמיה ללשון העברית](#)
- < [חידות שיצרו תלמידי כיתות ד' - תשפ"א במרכז "שחפים" - מרכז לטיפוח תלמידים מחוננים ומצטיינים בהרצליה:](#)
  - 1 הוא גדל בגינה, היא גורמת לאלרגיה
  - 2 הוא חוט, שקושר מתנות, הוא חי בתוך הים
  - 3 הוא נמצא בחוף הים, היא לא מרגישה טוב

- 4 הוא מכשיר טכנולוגי, היא מנסה לפתור בעיה בחשבון
- 5 בו יש דפים לקריאה, היא מסדרת את השיער
- 6 היא גורמת להרגשה לא טובה, הוא ריקוד
- 7 היא מפיצה אור, הוא החלון הקדמי באוטו
- 8 היא חלקה פקודות, הוא שולט על הטלוויזיה
- 9 הוא חלק מהים, היא הכיסוי בחתונה
- 10 הוא יחידת משקל, היא סוג של דג
- 11 הוא מקום בבית, היא עיר
- 12 הוא תוצאה של רוח והיא תחנת רדיו
- 13 בו שומרים יין, ומכינים אותה מביצה
- 14 ממנו מכינים נייר, והיא נותנת עזרה
- 15 אותו קוראים, והיא מילה נרדפת למספר
- 16 הוא חי במדבר והיא הפסיקה
- 17 הוא איבר בגוף והיא התנגדה
- 18 הוא צדיק והיא ציפור

סקרנים? תשובות בעמוד 16 <

אנשים סקרנים לומדים מתוך צורך לגשר בין הפער של מה שהם יודעים לבין מה שהם רוצים לדעת ללא תלות בתגמול או בציון. על פי הפסיכולוגית פרי מיטשל² (M. Price-Mitchell 2015) חדות הגילוי היא הכוח המניע ללמידה, לחשיבה ביקורתית, להתמודדות עם עמימות ומצבי לחץ, להומור, לחשיבה יצירתית ולמשחקיות. למעשה, סקרנות גם מעוררת מוטיבציה ללמידה וגם מטפחת כישורים אישיותיים וחברתיים חשובים.

ומה אתכם, מורים יקרים?

מה גורם לכם לסקרנות?

מה גורם לכם לנקוט פעולה בעקבות הסקרנות?

מתי בפעם האחרונה -

- < נסעתם הביתה בדרך עקיפה כי סקרן אתכם לראות משהו מסוים שאינו בדרך?
- < הקדשתם זמן למציאת ספר שסקרן אתכם?
- < ניסיתם מאכל חדש?
- < הלכתם לחוג או להרצאה בתחום שאינכם בקיאים בו כלל?
- < למדתם נושא חדש, סתם כי סקרן אתכם?

¹ תודה לגלית מליק, מדריכת "המחונן בכיתתו" מחוז דרום על הרעיונות במקטע זה

² M. Price-Mitchell. Curiosity: The Heart of Lifelong Learning. Psychology Today 2015

- < שאלתם שאלות לא רלוונטיות באמצע ישיבה מקוונת כי סקרן אתכם משהו שראיתם ברקע של האחר?
- < בדקתם מחדש מושג או מידע אשר היה נראה לכם ברור מאליו בעקבות שאלה של תלמידים?
- < ניסיתם פדגוגיה חדשה שלמדתם בהשתלמות כדי לבדוק כיצד עובדת בכיתה?
- < חיכיתם בסקרנות לתוצרים של תלמידים כדי לראות מה הם יעשו שונה מהתלמידים של שנה שעברה?
- < תהיתם, מה יקרה אילו.....?
- < חשתם פליאה?

לתלמידים סקרנים יש מורים סקרנים.

שתפו את התלמידים במה שמסקרן אתכם והוו דוגמא אישית!

התשובות לחידות מעמוד 14:

(פרח, פריחה/ סרט, סרטן/ חול, חולה/ מחשב, מחשבת/ ספר, ספרית/ מחלה, מחול/ שמש, שמשה/ שלטה, שלט/ חוף, חופה/ טון, טונה/ חדר, חדרה/ גל, גל"ץ/ חבית, חביתה/ עץ, עצה/ ספר, ספרה/ גמל, גמלה/ מוח, מחתה/ חסיד, חסידה)

רב הנסתר על הגלוי

תלמידים ממרכז מחוננים "עמי"ת וממרכז מחוננים "שחפים" התבקשו להשלים את המשפט -

אני סקרן/ית כאשר....

